YANGI O'ZBEKISTONDA MEDIA TA'LIM

Mavluda Yangiboy qizi Urazaliyeva
Chirchiq davlat pedagogika universiteti “Fakultetlaroro
Ijtimoiy fanlar” kafedrasi o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Media-ta'limning umume'tirof etilgan yo'nalishlari va zamonaviy insonning media kompetentsiyalari muhokama qilinadi; media-ta'lim tasnifi; media-ta'lim jarayonining muvaffaqiyati bog'liq bo'lgan asosiy o'zgaruvchilar, shuningdek, zamonaviy media-ta'lim yo'naltirilgan ijtimoiy qatlamlar. Ommaviy axborot vositalarining ta'siri kuchayishi munosabati bilan, media ta'lim yo'naltirilishi kerak bo'lgan ijtimoiy guruhlarni kengaytirish zarurati tug'iladi.

Kalit so'zlar: media-ta'lim, media va axborot savodxonligi, media muhiti, media makon, media kompetentsiya.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются общепризнанные направления медиаобразования и медиакомпетентности современного человека; классификация медиаобразования; основные переменные, от которых зависит успех медиаобразовательного процесса, а также социальные слои, на которые ориентировано современное медиаобразование. В связи с усилением влияния СМИ возникает необходимость расширения социальных групп, на которые должно быть направлено медиаобразование.

ABSTRACT

The article discusses the generally accepted directions of media education and the media competencies of modern man; the classification of media education; the main variables on which the success of the media education process depends, as well as the social layers on which modern media education is directed. In connection with the increased influence of the media, there is a need to expand the social groups in which media education should be directed.

Keywords: media education, media and information literacy, media environment, media space, media competence

KIRISH

Media ta'lim muammolari va ommaviy axborot vositalari va axborot savodxonligini insonning media muhitiga joriy etishning

barcha turlarini ko'rib chiqadigan ko'plab tadqiqotchilarning ta'kidlashicha, axborot madaniyati allaqachon shaxsiy rivojlanishni belgilovchi mezonga aylanib bormoqda. Media ta'lim - bu mahalliy va xorijiy pedagogikada bir necha o'n yillar davomida rivojlanib kelayotgan maxsus pedagogik yo'nalish. Biroq, tashqi dunyodagi o'zgarishlar va natijada media olamidagi o'zgarishlar tufayli media ta'lim o'quv moduli sifatida doimiy ravishda o'zgarib, tobora ko'proq yangi yo'nalishlarni egallab bormoqda.

Media ta'limning quyidagi yo'nalishlari umume'tirof etilgan:
1) matbuot, radio, televideniye, kino, video va internet olamidagi bo'lajak mutaxassislar – jurnalistlar, muharrirlar, rejissyorlar, prodyuserlar, aktyorlar, operatorlar va boshqalarning media-ta'limi;
2) universitet va pedagogika institutlarida bo'lajak o'qituvchilarning media madaniyati kurslarida universitet va maktab o'qituvchilari malakasini oshirish jarayonida media-ta'lim;
3) oddiy maktablarda, o'rta maxsus o'quv yurtlarida, oliy o'quv yurtlarida tahsil olayotgan maktab o'quvchilari va talabalarining umumiy ta'limining bir qismi sifatida ommaviy axborot vositalari ta'limi, bu o'z navbatida an'anaviy yoki avtonom (maxsus, tanlov, klub va boshqalar) fanlari bilan birlashtirilishi mumkin;
4) qo'shimcha ta'lim muassasalari va dam olish markazlarida (madaniyat uylari, maktabdan tashqari mashg'ulotlar, estetik va badiiy tarbiya markazlari, yashash joyidagi klublarda va boshqalar) media-ta'lim;
5) maktab o'quvchilari, talabalar va kattalar uchun matbuot, televidenie, radio, video, DVD va Internetdan foydalangan holda masofaviy media ta'lim (bu erda ommaviy axborot vositalari tanqidi katta rol o'ynaydi);
6) mustaqil/uzluksiz media-ta'lim (nazariy jihatdan insonning butun hayoti davomida amalga oshirilishi mumkin).

Bu yo'nalishlar, shubhasiz, ommaviy axborot vositalari sohasidagi umumiy ta'lim jarayonida o'rin oladi.

Biroq, bu tasnif aniq tuzilmaga ega emas va pedagogik (o'quvchilar, talabalar, o'qituvchilar) va professional jurnalistik guruhlardan tashqari boshqa ijtimoiy guruhlarni media-ta'lim jarayonining qabul qiluvchisi deb hisoblamaydi. Ommaviy axborot vositalarining ahamiyati tobora ortib borayotganini inkor etib bo'lmaydi – u zamonaviy jamiyatda qudratli kuchdir. Media ta'limning izchil va tizimli shakli zaruratga aylanadi va uni ta'limning eng muhim tarkibiy qismlaridan biri sifatida ko'rib chiqish kerak. Media savodli bo'lish, aytish mumkinki, zamonaviy fuqarolik jamiyatining majburiy shartlaridan biridir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ommaviy axborot vositalarining ta'siri kuchaygani sari, media ta'lim yo'naltirilgan ijtimoiy guruhlarning kengayishi ham bo'lishi kerak. Ammo media ta'lim jarayoniga qanday yangi ijtimoiy qatlamlar kiritilishi kerak va bu ikki tomonlama aloqani qanday o'rnatish mumkin?

Agar ilgari faqat maktab o'quvchilari va talabalar "media ta'lim manzili" hisoblansa, endi u har qanday ijtimoiy guruh a'zosi bo'lishi mumkin. Va ijtimoiy guruhlarning kengayish tendentsiyasini ijobiy deb atash mumkin. YuNESKO tavsiyalarida media-ta'limning ommaviyligi bir necha bor ta'kidlangan; demokratiyani qo'llab-quvvatlashga xizmat qilishi bilan har bir mamlakat fuqarosining huquqi bo'lishi kerakligi ta'kidlandi.

Media ta'lim jarayonining samaradorligini nima belgilaydi va bu jarayonga qaratilgan ijtimoiy guruhlarni kengaytirish qanchalik muhim?

Yuqorida ta'kidlanganidek, zamonaviy inson - bu mediasavodxon shaxs. Mediasavodxonlik media-ta'limning asosiy maqsadi va natijasi bo'lishi kerak.

"XXI asrning mediasavodxon shaxsi quyidagi kompetensiyalarga ega bo'lishi kerak, deb taxmin qilinadi:

1) ommaviy axborot vositalarining ta'sirini tanqidiy tushunish: ommaviy axborot vositalarining shaxs va jamiyat hayotiga ta'sirini mustaqil tartibga solish qobiliyati. bir butun;

2) ommaviy axborot vositalarining ishlashi va ommaviy axborot vositalarida qo'llaniladigan usullarni tushunish;

3) media-tahlil qobiliyatlari: har xil turdagi media xabarlarni (ayniqsa, yashirin xabarlarni) malakali tahlil qilish;

4) ommaviy axborot vositalarini tanqidiy baholash: ommaviy axborot vositalarining samaradorligini baholash uchun tanqidiy standartlardan foydalanish qobiliyati;

5) turli ommaviy axborot vositalaridan foydalanish orqali amalga oshiriladigan o'qitish;

6) ijodiy o'zini namoyon qilishning yangi qobiliyatlari;

7) yuqori sifatli media monitoringi;

8) OAV etikasi amaliyoti; mediasavodxon shaxs yarim professional darajada jurnalistikaning axloqiy tamoyillariga ega bo'lishi kerak;

Biroq, media-ta'lim rivojlanishining umumiy manzarasi bir xil emas. Ha, o'qitishning maqsad va usullari, media-ta'lim jarayonida ishtirok etuvchi bir necha toifadagi ishtirokchilar, shuningdek, uning amalda amalga oshirilishi shart-sharoitlari allaqachon juda xilma-xildir. Biroq, xalqaro media muloqotining o'sishini inkor etib bo'lmaydi va shuning uchun hamma bir xil narsa haqida gapirayotgani har doim ham aniq emas.

Binobarin, media-ta'lim jarayoni ham "rasmiy", ham "norasmiy" sharoitlarda amalga oshirilishi mumkin; davlat va xususiy sektor organlari (yoki ikkalasining kombinatsiyasi) tomonidan ifodalanishi mumkin. Faqat maktab yoshidagi bolalarning media-tarbiyasiga e'tibor qaratish mutlaqo to'g'ri emas, shuni e'tirof etish kerakki, hozirgi vaqtda nafaqat maktab o'quvchilari yoki talabalar emas, balki jamiyatning turli qatlamlari ham bu jarayonga muhtoj. Shunday qilib, media-ta'lim yo'naltirilishi kerak bo'lgan shaxslar va muassasalar doirasi kamida quyidagi ijtimoiy guruhlarni o'z ichiga olishi kerak:

- maktablar va boshqa rasmiy ta'lim muassasalaridagi o'qituvchilar;
- "norasmiy" sharoitlarda o'qituvchilar;
- olimlar va tadqiqotchilar;
- hududiy darajada kimningdir rahbarligidagi yoshlar guruhlari va tashkilotlari;
- ota-onalar guruhi;
- cherkovlar va boshqa diniy guruhlar;
- turli media kompaniyalari (tijorat va notijorat tashkilotlari);
- ommaviy axborot vositalarini nazorat qiluvchi organlar.

Aytish joizki, ayrim tadqiqotchilar media-ta’limni bolalarni salbiy ma’lumotlardan himoya qilish masalasi sifatida ko‘rishadi; boshqalar, aksincha, unda kichik va katta maktab o'quvchilarini keyingi hayotda ommaviy axborot vositalaridan to'g'ri foydalanish uchun qandaydir tayyorgarlik ko'rishadi.

Media ta'lim jarayonining samaradorligi bog'liq bo'lgan asosiy o'zgaruvchilar orasida quyidagi toifalarni ajratib ko'rsatish mumkin.

Ta'lim tizimining tuzilishi. Bu erda muhim narsa ma'lum bir mamlakatda ta'lim tizimining qanchalik markazlashganligidir. Ajablanarlisi shundaki, ba'zida markazlashtirish media-ta'limning rivojlanishiga o'ziga xos tormoz bo'lishi mumkin, ammo markazlashtirilmagan tizimda ham media-ta'lim noto'g'ri yo'nalishda rivojlanishi mumkin.

Media tizimlarining xususiyatlari. Kuchli davlat media sektoriga ega bo'lgan mamlakatlarda media-ta'lim tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash osonroq bo'ladi va agar mamlakatda tijorat media tizimlari ko'proq bo'lsa, shunga mos ravishda qiyinroq bo'ladi, deb o'ylash mumkin. Biroq, boshqa tomondan, tijorat tizimlari hukumatdan ustun bo'lgan mamlakatlarda media-ta'limga bo'lgan ehtiyoj yanada dolzarb bo'lishi mumkin. Pedagoglar va media-industriya o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarning tabiati va ular o‘rtasidagi kuchlar muvozanati media-ta’lim sifatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

XULOSA

Shunday qilib, ommaviy axborot vositalarining shubhasiz

kuchini qoralash yoki ma'qullash o'rniga, biz ularning inson faoliyatining barcha sohalariga sezilarli ta'siri va kirib borishini tan olishimiz kerak, shuningdek, ularning zamonaviy dunyoda madaniyat elementi sifatidagi ahamiyatini iloji boricha xolisona baholashimiz kerak. Shuningdek, siyosiy va ta'lim tizimlari o'z fuqarolariga media-ta'lim xizmatlarini ko'rsatishda yordam berish, ularning ommaviy axborot vositalariga bo'lgan ehtiyojlarini turli kommunikatsiya hodisalari orqali ta'minlash majburiyatini tan olishlari kerak.

Afsuski, aksariyat rasmiy va norasmiy ta'lim tizimlari axborot iste'molchilarini ommaviy axborot vositalari bilan ta'minlay olmaydi. Ba'zida foydalanuvchilarga taqdim etilayotgan ta'lim tajribasi va ushbu foydalanuvchilar o'zlari topadigan haqiqiy media maydoni o'rtasidagi tafovut ba'zan juda keng bo'ladi. Biroq, agar har kuni media-ta'lim tarafdori bo'lgan bahs-munozaralar ko'payib borayotgan bo'lsa va yaqin kelajakda kommunikatsiya texnologiyalari rivojlanib borayotgan bo'lsa, unda mediasavodxonlik o'rgatish jarayoni tezroq va samaraliroq davom etishiga umid qilaylik.

REFERENCES

1. Tayner, K. Media ta'limi uchun yo'nalishlar va muammolar. Telemediya. // Media savodxonligi jurnali, jild. 46, No 1, 2000. – 3 r.
2. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Ta'lim fan va madaniyat tashkiloti YUNESKOga yo'llangan tavsiyalar. // Bolalar va ommaviy axborot vositalarining istiqbollari. Goteborg: UNESCO & NORDICOM, 2001. – 152 rubl.
3. Thoman, E. Skills & Strategies for Media Education. – Los-Anjeles: Media savodxonligi markazi, 2010. – 18 r.
4. Fedorov A.V. Media ta'lim va mediasavodxonlik. Taganrog: Kuchma nashriyoti, 2004.–P. o'n bir.
5. Abduraxmonova N. Z. Q., Urazaliyeva M. Y. O 'zbek tili elektron korpusida (http://uzbekcorpus. uz/) og 'zaki matnlar korpusini yaratishning nazariy va amaliy masalalari //Academic research in educational sciences. – 2022. – T. 3. – №. 3. – C. 644-650.
6. Sunnatov, T., R., (2024) Estetika va metaetikaning badiiy uslublar rivojlanish dinamikasi //Mug'allim. – 2026. – T. 3. – №. 3. – C. 99-104
7. Sunnatov, T., R., (2024). AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY QARAMA-QARSHILIKDA BADIIY USLUBNING NAMOYON BO'LISHI // Academic Journal of Educational Research (AJER) International scientific journal. – 2024. – T. 3. – №. 12. – C. 12-16.